

УДК 619:616.995.132.6

О. П. ЛИТВИНЕНКО, кандидат ветеринарних наук

Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, м. Київ

ЕПІЗООТИЧНА СИТУАЦІЯ З ЕХІНОКОКОЗУ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ У 2012 РОЦІ

Наведено аналіз статистичної звітності щодо інвазованості великої рогатої худоби збудником ехінококозу на території України впродовж 2012 року. Відповідно до рівня інвазованості тварин, територію України умовно поділено на три зони: неблагополучна, загрозлива, тимчасово благополучна.

Ключові слова: ехінококоз, поширення, епізоотичний стан, інвазованість, територія.

За даними Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я (ВООЗ), людству загрожує більше 500 видів паразитарних захворювань. У світі зареєстровано понад 150 хвороб, що передаються від тварин до людини. Ці захворювання щорічно забирають більше 15 мільйонів людських життів.

Ехінококоз включено до Ветеринарно-санітарного Кодексу наземних тварин (категорія «Хвороби різних видів тварин») (Черепанов, 2002; Кисельов та ін, 2008; Івчіна, 2008).

Широке розповсюдження цієї інвазії, крім шкоди здоров'ю населенню і тваринництву, завдає також і значні соціально-економічні збитки (Абуладзе, 1964; Безсонов, 1997; Резяпкин, 1997; Черепанов, 2002; Хазієв, Шангареева, 2004; Кисельов та ін, 2008) [3].

За даними Павлова Ю.Н. [9], в Омській області виділені 3 умовні зони розповсюдження ехінококозу великої рогатої худоби: слабого інвазування (екстенсивність інвазії до 3%); помірного інвазування (ЕІ до 10%) і сильного інвазування (ЕІ від 10 до 32%) з середньою інтенсивністю інвазії -7,73 +0,18. Ехінококоз реєструється впродовж усього року, однак, найбільша кількість заражених тварин виявляється в листопаді – грудні (13,4% і 15,5%) і березні (18,2%). Цисти виявляються тільки у дорослих тварин і в основному, в осінньо-зимовий період, крім цього, екстенсивність інвазії дійного стада набагато вища (24,5%), ніж молодняку (1%). Екстенсивність інвазії собак ехінококом, за результатами неповного гельмінтологічного розтину, склаладає 12,5 – 66,6%, а інтенсивність інвазії - 30 +32.

На території Республіки Татарстан у великої рогатої худоби найбільш поширеними з паразитарних захворювань є ехінококоз (ЕІ 4,7 - 9,3%), стронгілятози травного тракту (3,4 - 69,4%), фасціольоз (2,0 - 5,6%) та дикроцеліоз (2,0 - 6,2%). Відповідно до рівня інвазованості великої рогатої худоби ехінококозною інвазією виявляють: зони слабого (до 3% - 13 районів); помірного (від 3 до 10% – 14 районів) та сильного інвазування (від 10 до 53,5% - 16 районів) [7].

В останні роки в Україні одним з найчастіш реєстрованих паразитарних захворювань є ехінококоз великої рогатої худоби, який здатний уражати не тільки тварин, а і людей та призводити, в окремих випадках, до летальних наслідків. Вивченням поширення та профілактики ехінококозної інвазії на території України займався Артеменко Ю. Г. (1987), який визначив, що найвищий відсоток зрілих ларвоцист у великої рогатої худоби старше 2-х річного віку реєструвався в зимовий період (грудень-лютий) в кількості 18,7– 40,3 %, а поширення, відповідно до зональних особливостей, домінувало в південних областях України.

Мета дослідження: Вивчити поширення ехінококозу великої рогатої худоби на території України у 2012 році.

Матеріали і методи дослідження: Проводили ретроспективний статистичний аналіз та узагальнення результатів лабораторних досліджень, проведених Державним науково-дослідним інститутом з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, регіональними, міжрайонними, районними державними лабораторіями ветеринарної медицини, а також державними лабораторіями ветеринарно-санітарної експертизи на агропродовольчих ринках та лабораторіями м'ясопереробних підприємств у 2012 році.

Результати власних досліджень: Ехінококоз великої рогатої худоби на території України за останній час набув досить широкого розповсюдження. Так у 2012 році Державним науково-дослідним інститутом з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, регіональними, міжрайонними, районними державними лабораторіями ветеринарної медицини, а також державними лабораторіями ветеринарно-санітарної експертизи на агропродовольчих ринках та лабораторіями м'ясопереробних підприємств було проведено 681893 діагностичних досліджень. Позитивний результат отримано в 2281 випадках, що склало 0,3%. З них державними лабораторіями та лабораторіями ветеринарно-санітарної експертизи на ринках було досліджено 312574 туш. Позитивний результат отримано в 502 випадках, відсоток інвазованості склав 1,2%, на м'ясопереробних підприємствах досліджено 369319 туш – позитивний результат отримано в 1779 випадках, відсоток інвазованості склав 0,5%.

Аналізуючи динаміку ураження поголів'я великої рогатої худоби в Україні за 2012 рік слід відмітити, що інвазованість коливається в межах від 0,02% до 1,9 %. Особливих підвищень або знижень активності не спостерігається. На території України ехінокок паразитує у циклі «собака – велика рогата худоба», зараження поголів'я великої рогатої худоби здійснюється внаслідок вживання трави або води інвазованих яйцями ехінокока. Основним джерелом інвазування є дворові собаки (яких залучають для випасу худоби), що не пройшли профілактичних дегельмінтизацій.

Відповідно до статистичних даних розвитку епізоотичного процесу з ехінококозної інвазії, Україну можна умовно поділити на три категорії території: неблагополучна, загрозлива, тимчасово благополучна.

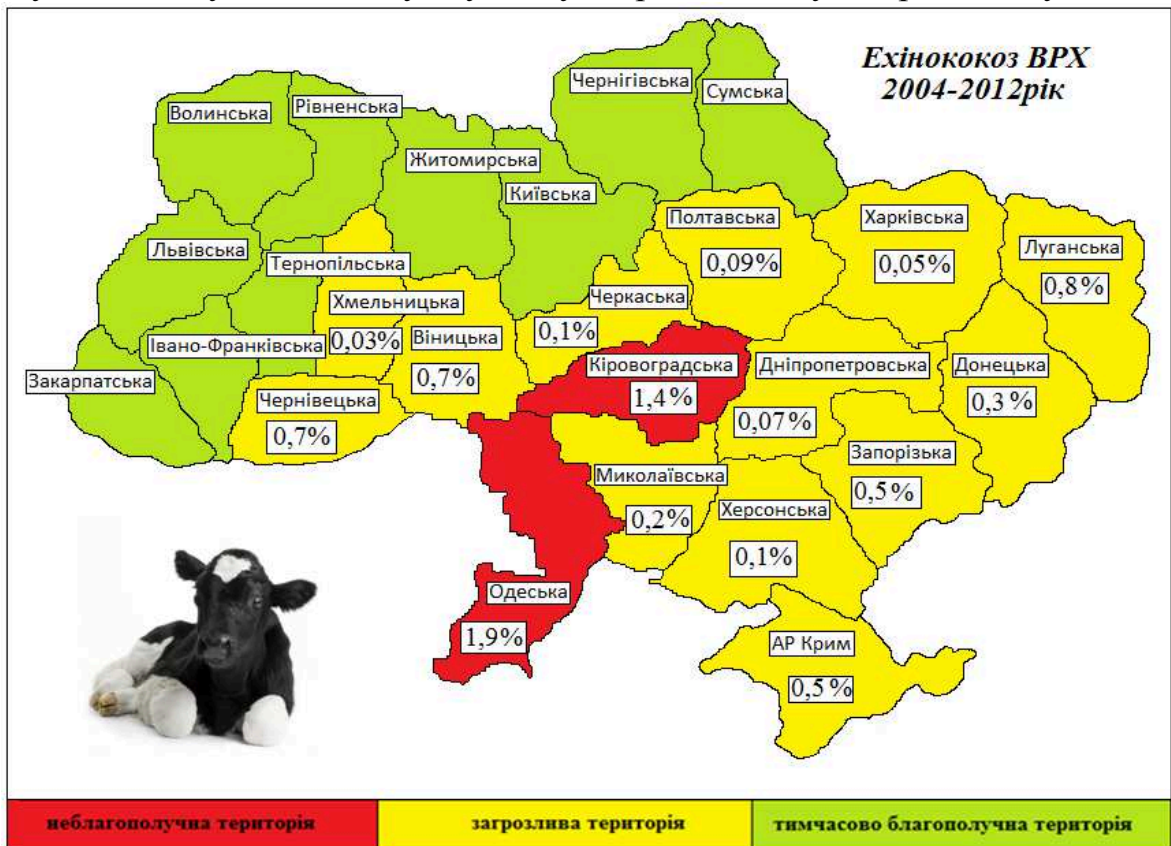
Неблагополучною територією слід вважати місцевість, де інтенсивність інвазії складає від 1 відсотка і більше. Загрозливою територією вважається та

місцевість, у якій виявлено хоча б одну інвазовану тварину упродовж одного року. Тимчасово благополучною територією слід вважати територію, на якій протягом року не виявлено інвазованих тварин.

Враховуючи цей розподіл та результати досліджень за 2012 рік до **неблагополучної території** можна віднести дві області: Кіровоградську – 1,4% та Одеську – 1,9 %.

До **загрозливої території** можна віднести 13 областей: АР Крим – 0,5%, Вінницька – 0,7 %, Дніпропетровську – 0,07 %, Донецьку – 0,3 %, Запорізьку – 0,5 %, Луганську – 0,8 %, Миколаївську – 0,2 %, Полтавську – 0,09 %, Харківську – 0,05 %, Херсонську – 0,1%, Хмельницьку – 0,03 %, Черкаську – 0,1%, Чернівецьку – 0,7%.

До **тимчасово благополучної території** на даний період можна віднести десять областей : Волинську, Житомирську, Закарпатську, Івано-Франківську, Київську, Львівську, Рівненську, Сумську, Тернопільську, Чернігівську.

Рис. 1. Поширення ехінококозу великої рогатої худоби на території України за 2012 рік

Висновки:

1. Ехінококозна інвазія поширена на території України, при цьому виявлення хвороби складає 0,3%, по м'ясопереробних підприємствах – 0,5 %, на агропродовольчих ринках - 1,2%.

2. До неблагополучних територій відносяться Кіровоградська та Одеська області.

3. Враховуючи що, інвазування великої рогатої худоби відбувається в циклі «собака – велика рогата худоба», з метою покращення епізоотичної ситуації необхідно розірвати цей ланцюг, шляхом систематичних заходів профілактики інвазування проміжних господарів.

Список використаної літератури

1. *Артеменко Л. П.* Эхинококкоз. Возбудители, особенности эпизоотологии / Л. П. Артеменко, Н. В. Букалова, А. Д. Небещук // Сучасна ветеринарна медицина. – Київ, 2013. – № 3. Ч. 1. – С.48–51.
2. *Багаева У. В.* Эпизоотология и эпидемиология ларвального эхинококкоза в регионе Центрального Кавказа Автореф. Кан. био. наук: 03.00.19. Москва . – С.2009. - 155.
3. *Блохина С. В.* Эпизоотология цистного эхинококкоза в Омской области Автореф. Кан. біо. наук: 03.00.19. Тюмень . –2004. – 182с.
4. *Богоявлинский Ю. К.* Задачи эпидемиологии эхинококкозов и методов борьбы с ними / Ю. К. Богоявлинский, Г. Н. Казанцева, Г. К. Резник//Тез. докл. IX съезда ВОГ. — М. — 1986.-С. 17-18.
5. *Боровский В. А.* Эпидемиологический надзор за эхинококкозами (методы, профилактика, борьба): Мат. IV Всесоюз. науч. практ. конф. Чимкент. 1720 окт. 1989г. М.: 1989. -С.43-47.
6. *Валиуллин С. М.* О распространении эхинококкоза у овец и крупного рогатого скота в условиях различных природных зон //Материалы 9-й конф. укр. об-ва паразитологов. Ч. 1. - 1980. - С. 108-110.
5. *Идрисов А. М.* Эхинококкоз крупного рогатого скота в Республике Татарстан :Эпизоотология, меры борьбы Автореф. Кан. вет. наук: 03.00.19. Казань . -2004. - 141с.
6. *Колокольцев М. М.* Эпидемиологический надзор за эхинококкозами (методы, профилактика, борьба) Мат. IV Всесоюз. науч.-практ.конф: г.Чимкент, 17-20 окт. 1989. М.: 1989: С-85-89.
7. *Латыпов Д. Г.* Гельминтозы крупного рогатого скота в Республике Татарстан Автореф. Док. вет. наук: 03.02.11. Москва . -2010. - 343с.
8. *Лысенко Г. А.* Распространение и профилактика эхинококкоза в Краснодарском крае / Г. А. Лысенко, А. Я. Сапунов, М. М. Антонов // Агровестник Кубани.- 2006. №5. С.23.
9. *Павлов Ю. Н.* Диагностика ларвального эхинококкоза с помощью спектрофотометрии в эксперименте Автореф. Кан. біо. наук: 03.00.19. Омск.– 2005. - 118с.
10. *Шамхалов В. М.* К вопросу природной очаговости эхинококкоза и альвеококкоза //Труды Дагестанской н.-и. вет. ин-та. Т. 11. - 1980 - С. 6668.
11. *Плиева А. М.* Эколого-эпизоотологические особенности эхинококкоза животных в регионе центрального Кавказа: Автореф. Док. вет. наук: 03.00.19. Москва. -2007. - 49с.
12. *Хазиев Г. З.* Распространение основных зооантропонозов в Башкирии (Эхинококкоз, цистицеркоз, трихинеллёз, описторхоз) /

Г. З. Хазиев, А.С. Сагитова // Вет. и мед. аспекты зооантропонозов. – Покров.– 2003. 4.1.– С.41-45.

13. *Eckert J.* Epidemiology of *Echinococcus multilocularis* and *E.granulosus* in central Europe // *Parasitologia*. 1997. –Vol. 39(4). – P:337-344.

14. *Economides P.* Control of *Echinococcus granulosus* in Cyprus and comparison with other island models / P. Economides, G. Christofi, M. A. Gem-mell // *Veter. Parasitol.* –1998.–Vol. 79. – № 2.– P.151-163

15. *Romig T.* The present situation of echinococcosis in Europe / T. Romig, A. Dinkel, U. Mackenstedt // *Parasitol Int.* –2006. –Vol.55.– P.187-191.

16. *Torgerson P. R.* Modelling the prevalence of *Echinococcus* and *Taenia* species in small ruminants of different ages in northern Jordan / P.R. Torgerson, D.H. Williams, M.N. Ado Shehada// *Veter. Parasitol.* –1998. –Vol.79. – № 1. – P.35-51.

ЭПИЗООТИЧЕСКАЯ СИТУАЦИЯ ПО ЭХИНОКОККОЗУ КРУПНОГО РОГАТОГО СКОТА НА ТЕРРИТОРИИ УКРАИНЫ В 2012ГОДУ/ О.П. Литвиненко

Приведен анализ статистической отчетности инвазированности крупного рогатого скота возбудителем эхинококкоза на территории Украины за 2012 год. Соответственно уровню инвазированности животных, территорию Украины условно было разделено на три зоны: неблагополучная, угрожающая, временно благополучная.

Ключевые слова: эхинококкоз, распространение, эпизоотический процесс, инвазированность, территория.

EPIZOOTIC SITUATION FROM ECHINOCOCCOSIS CATTLE IN UKRAINE IN 2012/ O. Litvinenko

The analysis of statistical reports of parasitic pathogen of cattle hydatidosis in Ukraine for the year 2012. Accordingly, the level of parasitic animals, the territory of Ukraine was conditionally divided into three zones: a dysfunctional, threatening, temporarily prosperous.

Keywords: echinococcosis, distribution, epizootic process, invasion, the territory.

Рецензент – кандидат ветеринарных наук Т. О. Гаркавенко.

Рукопис надійшов 30. 07. 2013р.